

Musik i Uppland 19 oktober 2023

Foto: Fedorchenko Mykhailo

Sagor och folksånger

Uppsala Kammarorkester

Ilyich Rivas, dirigent

Katarina Giotas, mezzosopran

**MU
SIK**
I UPPLAND

Program

Maurice Ravel
1875-1937

Ma mère l'Oye
Pavane de la Belle au bois dormant
Petit Poucet
Laideronnette, impératrice des pagodes
Les entretiens de la belle et de la bête
Le jardin féerique

Ottorino Respighi
1879-1936

Aretusa

PAUS

Luciano Berio
1925-2003

Folk Songs
Black is the color
I wonder as I wander
Loosin yelav
Rossignolet du bois
A la femminisca
La donna ideale
Ballo
Motettu de tristura
Malurous qu'ò uno fenno
Lo fiolaire
Azerbaijan love song

Francis Poulenc
1899-1963

Sinfonietta
Allegro con fuoco
Molto vivace
Andante cantabile
Finale

Konserten beräknas pågå till ca 21.00

Katrina Giotas, mezzosopran

Katarina Giotas utexaminerades från Operahögskolan i Stockholm år 2000, men debuterade redan 1998 på Confidencen i Stockholm som Cherubino i Figaros bröllop, en roll hon med stor framgång även sjungit på GöteborgsOperan.

Katarina hyllas för sina trovärdiga rolltolkningar och har bland annat beskrivits som en artist med en självklar scenisk karisma. Hon har gjort operaroller både på svenska scener och internationellt, bland annat titelrollen i Carmen på La Fenice i Venedig, Amneris i Aida på Teatro Massimo in Palermo, Suzuki i Madame Butterfly på Teatro de San Carlo i Neapel, Judith i Riddar Blåskäggs borg och Fjodor i Boris Godunov på GöteborgsOperan, Drottning Kristina i Daniel Börtz opera Magnus Gabriel på Läckö Slottsopera, Tredje damen i Trollflöjten på Kungliga Operan, Octavian i Rosenkavaljeren på Deutsches Nationaltheater i Weimar och Maddalena i Rigoletto på Savonlinna Opera Festival.

Ilyich Rivas, dirigent

Det är tredje gången sedan 2020 som den amerikansk-venezuelanska Ilyich Rivas gästar Uppsala Kammarorkester och det är med stor glädje som vi nu välkomnar honom åter.

Ilyich Rivas, född 1993 i Venezuela och uppväxt i USA, fick sin inledande dirigentutbildning av sin far Alejandro Rivas, och började sedan sin professionella bana redan som 16-åring då han dirigerade Atlanta Symphony Orchestra. Sedan dess har han anlitats som gästdirigent av en rad framstående orkestrar runt om i världen. Han har även arbetat som assisterande dirigent hos London Philharmonic, vilket resulterade i hans debut som dirigent för deras abonnemangsserie i the Royal Festival Hall.

©Aude Boissaye

Ilyich har fördjupat sig i operadirigering med bland andra Glyndebourne on Tour och deras uppsättning av Figaros Bröllop och Opera Norths uppsättning av La Bohème. Ilyich Rivas har belönats med Bruno Walter Conducting Prize och Prix Julius Baer vid Verbier Festival, vilket tilldelas en musiker med exceptionell talang.

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Brusk Zanganeh, *konsertermästare*
Klara Hellgren
Karin Liljenberg
Alva Press
Anders Lagerqvist
Zaida Ponthin
Dag Alin

Violin 2

Lars Warnstad
Elin Emtell Rubinsztein
Catharina Ericsson
Gabriele Freese
Anna Kroeker
Monika Stanikowska

Viola

Jonna Inge
Caroline Waldemarsson
Linda Swedrup
Petter Axelsson
Sigrid Kroeker

Violoncell

Pelle Hansen
Louise Agnani
Gunnar Jönsson
Maria Böhm

Kontrabas

Sigrid Granit
Eric Francett

Flöjt

Hanna Gustafsson
Kristina Eriksson Möller
Viktoria Stenborg Lindström

Oboe

Maria Bolton
Jenny Hülphers

Klarinett

Lucy Rugman
Jan-Erik Alm
Mikael Thun

Fagott

Andreas Lyeteg
Stefanie Erdmann

Horn

Terése Larsson
Andreas Öberg

Elinor Berg

Jenni Lamminen

Trumpet

Alexander Lindh
Paul Hägglöf

Trombon

Birgitta Lagerstedt

Slagverk

Ulrik Nilsson
Martin Larsson Nöjd

Harpa

Stina Hellberg Agback

Celesta

Lennart Wallin

Ravel, Respighi, Berio och Poulenc

Gåsmors sagor

Maurice Ravel älskade speldosor, mekaniska leksaker - och sagor. Då han blev bekant med den polska skulptören Cyprian Godebski, fick han även god kontakt med dennes pianospelande barn Mimi och Jean. De trollbands ofta av den barnkära tonsättarens högläsning av texterna i Charles Perraults *Gåsmors sagor - Contes de ma mère l'Oye* från 1697. Här fanns berömdheter som *Tummeliten* och *Florine, prinsessan i den sovande skogen*, hon som vi på grund av bröderna Grimm brukar kalla *Törnrosa*.

Under åren 1908-10 komponerade Ravel den femsatsiga sviten *Ma mère l'Oye* för piano fyrhändigt, något för barnen Godebski att bita i. De utvalda sagorna tillhörde deras favoriter från sagostunderna. Satstitlarna *Pavane - prinsessan i den sovande skogen*, *Tummeliten* och *Den förtrollade trädgården* hämtades ur Perraults sagoskatt, medan *Laideronette, kejsarinna av pagoderna* och *Skönheten och odjuret samtalar* har andra litterära förlagor. Ravel har inte tonsatt hela berättelser, bara fragment ur sagorna.

Pianosviten visade sig tyvärr vara lite väl mycket att bita i för Mimi och Jean. Uruppförandet fick anförtros åt två andra barn, Jeanne Leleu och Geneviève Durony, ännu inte tio år gamla. Stor succé, och tonsättaren själv var också väldigt nöjd. Några månader efter premiären orkestrerade han hela pianosviten. Som vanligt då det gäller Ravel tillhör orkesterdräkten musikhistoriens stora under, en klingande, skimrande sagovärld.

Den inflytelserika konstmecenaten Jacques Rouché tyckte att sviten skulle fungera bra som balettmusik. Ravel tänkte på idén och lade 1911 till ett förspel, ytterligare en scen,

några mellanspel och inte minst sitt eget scenario. Baletten uruppfördes året därpå, men det är alltså sviten som framförs oftast.

Najaden Arethusa

Italienaren **Ottorino Respighi** är nog fortfarande mest berömd för sina tre storslagna och bitvis rätt högljudda tondikter på temat Rom, skildringar av stadens fester, pinjer och fontäner. Han var samtidigt klassicist och glödande romantiker, djupt fascinerad av grekisk mytologi, medeltid och renässans, och sökte ofta blanda olika epokers attityder i sin musik. Ärkeromantikern Percy Bysshe Shelley (1792-1822), rejält radikal för sin tid som förespråkare av ickevåld, vegetarianism, fri kärlek och ateism, inspirerades också gärna av det forna i sin diktning.

Najaden Arethusa hör hemma i de grekiska myterna. Hon är en nymf, alltså ett naturväsen i gestalt av en ung kvinna. Arethusa förföljs av den förälskade flodguden Alfeios, men undkommer genom att förenas med oceanen som för henne till bergen i Enna på Sicilien, där hon blir till en källa.

Den dramatiska balladen *Aretusa* för mezzosopran och orkester från 1910 tillhör Respighis tidiga period. Det är den första av hans tre tonsättningar av Shelleys poesi, och enligt tonsättarens hustru det verk han själv betraktade som sitt första riktigt personliga. Inget buller likt den romerska trilogin här, men orkesterfärgerna är på sitt sätt lika briljanta för det. Att Respighi hade studerat för Nikolaj Rimskij-Korsakov i Sankt Petersburg känns inte oväntat, handlaget med den i flera avseenden speciella instrumenteringen är lätt och skirt.

En folklig modernist

För att vara en av de mest betydande modernisterna under förra seklets andra hälft kan Respighis landsman Luciano Berio närmast betraktas som folkkär. Han agerade ofta annorlunda än samtida kolleger och gav sig gärna på transkriptioner av musik från olika epoker, exempelvis Monteverdi, Boccherini, Schubert, Brahms, Mahler eller rentav The Beatles. En folkligare modernist som kunde kombinera en komplex teknik med personligt färgad lyrik, och som behandlade tolvtonstekniken med viss frihet.

En världssuccé som *Sinfonia* från 1968-69 för stor orkester och åtta mikrofonförstärkta röster, ursprungligen de vid den tiden enormt populära Swingle Singers, var det inte många av Berios samtida som åstadkom. Liksom *Sinfonia* tillkom *Folk Songs* från 1964 under tonsättarens amerikanska period, som framstående pedagog vid institutioner som Harvard och Juilliard. Det var vid denna tid som hans intresse för rock och folkmusik väcktes på allvar.

1963-64 undervisade Berio i komposition vid Mills College i Oakland nära San Francisco. Där samlades de elva sångerna med varierande ursprung ihop och tillägnades hans första hustru, den legendariska mezzosopranen Cathy Berberian. Just 1964 kom de båda att gå skilda vägar i äktenskapligt hänseende, men Berio fortsatte att skriva för den unikt mångsidiga sångerskan.

Berios elva sånger med varierat ursprung

Allt här är inte av folkligt ursprung. De båda första sångerna *Black is the color* och *I wonder as I wander* är kompositioner av amerikanen John Jacob Niles, en älskandes beskrivning av den älskade, respektive en julvisa i vördnad inför frälsaren.

Den armeniska *Loosin yelav* beskriver månens uppstigande över bergen, och den franska *Rossignolet du bois* berättar lekfullt hur man vinner en vacker flickas hjärta. Sicilianska *A la femminisca* sjungs av fiskarhustrur som inväntar männens återkomst från havet.

Italienska *La donna ideale* och *Ballo* är Berios egna kompositioner från de nyskildas studieår, skämtsamma reflexioner kring förhållanden och dess mysterier.

Motettu de tristura representerar Sardinien, en olycklig älskandes visa riktad till en näktergal.

De två sångerna från Auvergne är Berios bearbetningar av *Malurous qu'ò uno fenno* och *Lo fiolaire* som han hittat i Joseph Canteloubes *Chants d'Auvergne*. Ytterligare två kärleksfunderingar här, kring att såväl den gifta som den ogifta beklagar sin belägenhet, och en visa om en spinnerska som minns sina första kyssar.

Cathy Berberian hittade den avslutande kärleksvisan från Azerbajdzjan, *Azerbaijan love song* på en sovjetisk 78-varvare och lyckades framgångsrikt imitera den speciella dialekten, som hon egentligen inte alls förstod. En specialist på de aktuella språken har senare kommit fram till att det rör sig om två unga älskande som konspirerar efter ett möte i natten: "Du går dit och jag går hit, på så sätt villar vi bort våra fiender". I övrigt lär det än idag vara lite oklart exakt vad det hela handlar om.

En Sinfonietta till tioårsjubileum

Francis Poulenc karaktäriserade sig själv som en blandning av munk och gatpojke. Det besannas ofta i hans eleganta musik, med både halsbrytande humor och djupt allvar. Formklarhet, spiritualitet och total frånvaro av sentimentalitet präglar hans verk, därtill var han en gudabenådad skapare av melodier.

Med *Sinfoniettan* från 1947 befinner vi oss i den senare delen av hans produktion. Poulenc skrev inte mycket symfonisk musik, stora former eller orkesterbesättningar verkar inte ha lockat honom. Sinfoniettan beställdes av BBC:s Third Programme, kanalen för klassisk musik som önskade fira sitt tioårsjubileum. Tonsättaren fann inspiration i en stråkkvartett som han hade skrivit samma år. Kvartetten var han i själva verket djupt missnöjd med, han såg själv till att manuskriptet hamnade i Paris kloaksystem. Den fyrsatsiga sinfoniettan är lika lång som många symfoni i full skala.

Med den blygsammare titeln ville Poulenc uttrycka att detta var mer av underhållning än något verkligt allvarligt. Hans levnadstecknare Henri Hell menar att sinfoniettan utstrålar samma klarhet och harmoni i linjer och form som Haydns symfonier eller, för att ta ett senare och geografiskt närmare exempel, Bizets symfoni. Även det livfulla och sprudlande från Poulencs ungdomsverk finns här.

Det noterade han senare själv också, inte helt tillfreds: *"Jag klädde mig för ungdomligt för min ålder..."*. Hårda ord om ett alldeles underbart och fortfarande allt för sällan spelat verk. I en generell spelmanvisning för sin orkestermusik visade Poulenc ett större självförtroende: *"Stråkarna ska sjunga så mycket som möjligt, mässingsblåsarna hållas tillbaka, träblåsarna vara klara och skarpa. Även om man finner resultatet dåligt ska man bara gå på. När jag skriver, så skriver jag nämligen fullt medveten om vad jag kan"*.

/Gunnar Lanzky-Otto

Arethusa - Percy Bysshe Shelley

I.

Arethusa arose
From her couch of snows
In the Acroceraunian mountains,--
From cloud and from crag,
With many a jag,
Shepherding her bright fountains.
She leapt down the rocks,
With her rainbow locks
Streaming among the streams;--
Her steps paved with green
The downward ravine
Which slopes to the western gleams;
And gliding and springing
She went, ever singing,
In murmurs as soft as sleep;
The Earth seemed to love her,
And Heaven smiled above her,
As she lingered towards the deep.

II.

Then Alpheus bold,
On his glacier cold,
With his trident the mountains strook;
And opened a chasm
In the rocks--with the spasm
All Erymanthus shook.
And the black south wind
It unsealed behind
The urns of the silent snow,
And earthquake and thunder
Did rend in sunder
The bars of the springs below.
And the beard and the hair
Of the River-god were
Seen through the torrent's sweep,
As he followed the light
Of the fleet nymph's flight
To the brink of the Dorian deep.

III.

'Oh, save me! Oh, guide me!
And bid the deep hide me,
For he grasps me now by the hair!
The loud Ocean heard,
To its blue depth stirred,
And divided at her prayer;
And under the water
The Earth's white daughter
Fled like a sunny beam;

Behind her descended
Her billows, unblended
With the brackish Dorian stream:--
Like a gloomy stain
On the emerald main
Alpheus rushed behind,--
As an eagle pursuing
A dove to its ruin
Down the streams of the cloudy wind.

IV.

Under the bowers
Where the Ocean Powers
Sit on their pearly thrones;
Through the coral woods
Of the weltering floods,
Over heaps of unvalued stones;
Through the dim beams
Which amid the streams
Weave a network of coloured light;
And under the caves,
Where the shadowy waves
Are as green as the forest's night:--
Outspeeding the shark,
And the sword-fish dark,
Under the Ocean's foam,
And up through the rifts
Of the mountain cliffs
They passed to their Dorian home.

V.

And now from their fountains
In Enna's mountains,
Down one vale where the morning basks,
Like friends once parted
Grown single-hearted,
They ply their watery tasks.
At sunrise they leap
From their cradles steep
In the cave of the shelving hill;
At noontide they flow
Through the woods below
And the meadows of asphodel;
And at night they sleep
In the rocking deep
Beneath the Ortygian shore;--
Like spirits that lie
In the azure sky
When they love but live no more.

Musik i Upplands kommande konserter

Söndag 29 okt 16.00 Sal B, UKK

KvintettKvartett

Uppsala Kammarorkester

Weingärtner: Stråkkvintett, Brahms: Stråkkvartett nr 2

Eftersnack med musikerna i ca 15 min efter konserten

16 - 26 nov Konsertkarusellen, turné i Uppsala län

Among Lynx

Bluesrock med slide-gitarrer, munspelsfrenesi och kraftfull sång!

Tider och platser se: www.musikiuppland.se

Torsdag 16 nov 19.00 Stora salen, UKK

Löf spelar Haydn

Uppsala Kammarorkester

Ewa Strusińska, dirigent, Terés Löf, piano

Grażyna Bacewicz: Divertimento, Henryk Górecki: Pianokonsert

Joseph Haydn: Pianokonsert nr 11, W A Mozart: Symonif nr 40

Konsertintroduktion kl 18.20 - 18.40

Lördag 7 okt 16.00 Restaurangen, UKK

Carte Blanche

Trio X och hemliga gäster. *Fri entré*

Arrangeras i samarbete med Musikens Hus Vänner och Uppsala Konsert & Kongress

Söndag 26 nov 16.00 Sal B, UKK

Dofter från Mesopotamien

Uppsala Kammarorkester och Harytyun Chkolyan, duduk

Musik av bl a Komitas för duduk och stråkar samt stråkkvartetter av Rachmaninov.

Eftersnack med musikerna i ca 15 min efter konserten

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar

Musik i Uppland träd i Vi-skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Gabriel Lindborg 018-17 19 33, gabriel.lindborg@musikiuppland.se

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Kommunikation/marknad: Veronika Savolainen 018-17 19 34, veronika.savolainen@musikiuppland.se

Följ gärna orkestern på: facebook.com/uppsalakammarorkester

Mer information finns också på Musik i Upplands hemsida
www.musikiuppland.se, se QR-kod här intill.

**MU
SIK**
I UPPLAND